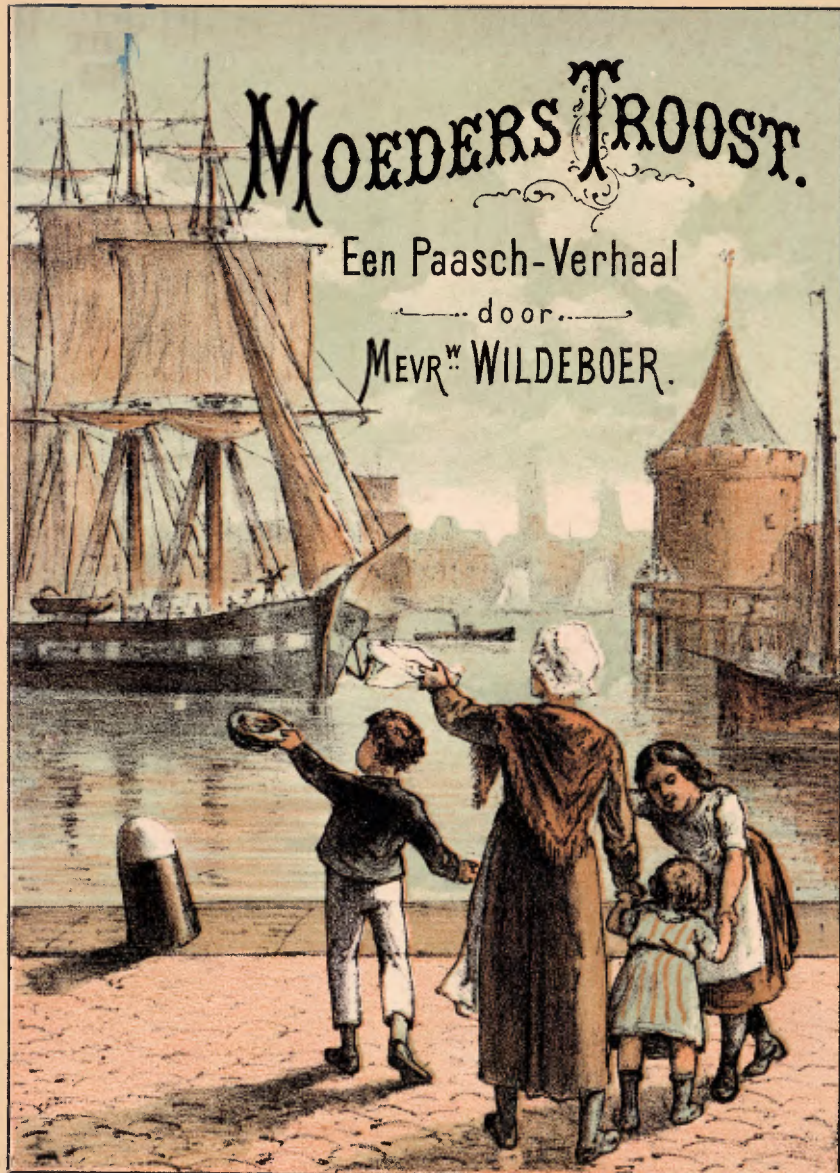

MOEDERS TROOST.

Een Paasch-Verhaal

— door —

MEVR^w WILDEBOER.

TRESLING & C^oHOFLIJK AMST

Uitgave van de Nederlandsche Zondagschool-Vereeniging.
AMSTERDAM, F. W. EGELING.

MOEDERS TROOST.

En Paaschverhaal

DOOR

MEVROUW WILDEBOER.

Uitgave van de Nederlandsche Zondagschool-Vereeniging.

AMSTERDAM

F. W. EGELING.

MOEDERS TROOST.

Het was een heel ding voor vrouw van der Zee, toen haar man op zekeren dag een ongeluk kreeg, en zij de boodschap ontving, dat men haar dadelijk in het ziekenhuis verwachtte, waar hij was heengebracht. Zonder om haar huishouden of kinderen te denken, vloog zij heen; en eerst drie uur later keerde zij huiswaarts met een diep verslagen hart.

Klaas van der Zee was een knap werkman geweest op een fabriek van ijzerwerken, waar hij reeds vijftien jaren had gewerkt. Hoewel hij een zeer stillen aard had, zoo mocht men hem gaarne lijden, om zijn inschikkelijkheid en bereidvaardigheid waar hij anderen een dienst kon bewijzen. Soms was hij wel eens al te goed, zeide men; maar hoe het zij, Klaas had vele vrienden onder het werkvolk op de fabriek. Ook de patroons droegen hem achtung toe, en maakten gaarne een praatje met den stillen vromen man, die altijd kort maar beleefd antwoord gaf.

En nu lag Klaas in het ziekenhuis met een verbrijzelden voet, en leed zware pijnen. Zijn arme vrouw schreide heete tranen, want de bedenkelijke trek op het gelaat van den dokter voorspelde haar weinig goeds; zoodat zij zich niet zonder reden bezorgd maakte over het lot van haar zestal kinderen, waarvan de oudste pas vijftien, en de jongste nauwelijks één jaar oud was. O, zij kon er niet aan denken, wat mogelijk haar te wachten stond, als haar man niet weder hersteld huiswaarts zou keeren. Toen zij aan den avond van dien dag met haar kinderen om zich heen zat, brak haar hart bijna van droefheid, en noch de liefkozingen van het kleintje, dat haar blond kopje tegen moeders borst liet rusten, noch de geruststellende woorden van den oudsten zoon, een flinken knaap met een zeer innemend gelaat, vermochten haar onrust te verdrijven.

„Wat zal er van mijn kinderen worden? vanwaar zal ik het noodige voor mijn gezin bekomen?” dat waren de vragen, die

zich maar niet uit haar gedachten lieten verbannen, en ofschoon zij door Willem, den oudsten zoon, een hoofdstuk uit den bijbel liet lezen, ofschoon zij trachtte vóór zij insliep al haar ellende den Heer te klagen, de morgenschemering vond haar nog wakende, en toen Willem haar eens goed aanzag, bemerkte hij, dat haar oogen rood geweest waren.

Arme knaap! Tot dusverre had hij tamelijk onbezorgd voortgeleefd; zijn deel mocht niet overvloedig zijn, toch had hij nooit gevreesd, dat moeder hem niet het noodige eten zou kunnen verschaffen, zoodra hij van zijn werk thuis kwam. Ook thans wilde de gedachte aan kommer en zorg er niet bij hem in; hij peinsde slechts hoe hij op dit oogenblik moeder weder wat gelukkiger en vroolijker zou kunnen maken. Het waren slechts enkele kleinigheden, die hij voor haar deed, en toch was hij haar dien morgen na het ongeluk tot troost; en toen hij haar voorstelde om van den baas vrijaf te vragen, oplat hij in haar plaats op de kleintjes zou kunnen passen, nam zij dit gaarne aan. Daardoor zou zij rustiger zijn, als zij haar man ging bezoeken.

Enige dagen achtereen leefde men tusschen hoop en vrees; en wie zal het de arme vrouw euvel duiden, dat zij zich aan een stroohalmpje vasthield? Op den achtsten zag van der Zee haar echter met zulk een innig bezorgden blik aan, dat zij terecht met nieuwe vrees vervuld werd, en bemerkte, dat hij meer dacht dan hij wilde uitspreken. Ook vroeg hij haar, of zij den volgenden dag Willem eens wilde zenden, daar hij dien in een paar dagen niet had gezien.

De volgende dag was een zaterdag, en Willem, die stellig meende, dat vader weder beter zou worden, spoedde zich met een hoopvol hart naar het ziekenhuis. Een uur later keerde hij echter huiswaarts met een gevoel, alsof hij plotseling tien jaar ouder was geworden en een zware last op zijn ziel geworpen was.

Met een paar woorden is de oorzaak hiervan gemeld.

Toen hij de ziekenzaal binnentrad kon hij juist een blik werpen op de legerstede zijns vaders, en schrikte niet weinig van diens bleek en ingezonken gelaat. Ook merkte hij, dat zijn vader met ongeduld op zijn komst had gewacht, en na een paar woorden over zijn voet te hebben gesproken, zag hij hem teeder en vriendelijk aan en nam de beide handen van Willem vast in de zijne.

Toen vroeg hij hem zonder verdere inleiding zacht en plechtig: „Willem, beste jongen, wil je mij beloven, dat je goed zult oppassen, als ik niet meer bij je ben; en dat je een goede zoon voor je moeder zult wezen? Denk er om jongenlief, jii moet nu moeders troost wezen, en een vader voor de kinderen. 't Zal

wel moeielijk voor je wezen, je hent nog zoo jong," (en toen hij dat zeide, snikte van der Zee,) „maar God zal je helpen; als je het Hem vraagt, zal alles goed gaan. Wil je mij dat beloven?"

„Ja vader," antwoordde Willem, en sloeg, terwijl hij dat zeide snikkende zijn arm om vaders hals. „Maar, och vader, ik ben nog zoo jong, u moet nog niet heengaan, nog niet..."

„Sterven, wilde hij zeggen, maar het woord kwam er niet uit; het stierf weg in de vurige kussen, die hij op vaders wang drukte, en nu juist kwam de dokter nader, die dit bezoek niet te lang wilde rekken. Nog één haastige kus van Willem en een „dag, beste jongen" van vader en Willem ging heen; hij wist zelf niet hoe, maar als iemand die uit een zwaren benauwden droom ontwaakt en nauwelijks weet waar hij is.

Buiten gekomen, liep hij eerst eenige oogenblikken voort, maar bleef toen, tegen een stoep leunende, stilstaan. Met een onbeschrijflijke aandoening van liefde en teederheid herdacht hij alles wat zooveen was voorgevallen, en juist daar hij niet gewoon was aan vele hartelijke woorden van zijn vader, greep het hem diep in de ziel, dat deze hem zoo liefdevol had toegesproken. „Beste jongen", „jongenlief" klonk het telkens in zijn hart en dan was het hem, als of hij terug moest snellen, om hem nog eenmaal, al was het maar één kus te geven.

„Gij moet „Moeders Troost" wezen en een vader voor de kinderen". Och, och, wat zou moeder zeggen als zij dat vernam. Met de gedachte aan haar vervuld liep hij weder voort, en het was geen wonder dat nu en dan een paar brandende tranen langs zijn wangen liepen, eer hij den trap zijner woning bereikte.

Het was hem onmogelijk om aan zijn moeder alles mede te deelen wat zijn vader gezegd had. Wát hij haar vertelde, was echter genoeg om te doen begrijpen welk leed haar te wachten stond. Dat hij Moeders Troost en een vader voor de kinderen moest wezen durfde Willem niet bekend maken; dat was zijn geheim, de opgelegde last, die hem plotseling zooveel ouder had gemaakt, en zijn hart vervulde met een diep besef van groote verantwoordelijkheid. Hoe hij die belofte zou vervullen, was hem een raadsel; maar dat hij het doen zou, daarop rekende hij.

Gode zij dank! Willem van der Zee zag hierin niet op eigen kracht. Hij was niet onbekend met de zwakheid van het menschelijk hart, al wist hij het alleen nog maar uit de geschiednissen des bijbels, die hem op de zondagschool waren meegedeeld. Hij dacht aan de kinderen Israels, en hoe dikwijls zij hun beloften hadden geschonden, die zij den Heere beloofd hadden, en aan Jakob te Bethel, wiens geschiedenis hij nog onlangs had hooren uitleggen. Dit beeld vervulde zijn hart met vrees. „Als ik ook eens zoo verkeerd handelde, o, hoe zou ik dan met verdriet

aan vader terugdenken. Dan zou ik geen „beste jongen” meer kunnen heeten en ook geen troost voor moeder, en geen vader voor de kinderen kunnen zijn.”

„O God, wil mij toch helpen”, bad hij zachtkens, en met blijdschap herinnerde hij zich thans, dat vader ook gezegd had: „Als je het Hem vraagt, dan zal het goed gaan.” Waarlijk, Willem liep geen gevaar de woorden zijns vaders te vergeten, die hij voortdurend nauwkeurig overdacht.

Dien dag gebeurde er verder weinig bijzonders, en toch was het iets vreemds, dat Willem des avonds zijn kleinste zusje op de knie nam en met haar stoeide en speelde, totdat het voor haar tijd werd om ter ruste te gaan. Vrouw van der Zee liep met een bleek gelaat door de kamer en bespiedde hem nu en dan, zonder dat hij het bemerkte. Aan haar donkeren hemel vertoonde zich een klein sterretje; dat was het bezit van zulk een flinken oudsten zoon als Willem was, en aldus werd hij reeds nu, wat hij zoo gaarne wilde wezen: Moeders Troost.

In zeker lokaal, waar een zondagschool werd gehouden, waren den volgenden zondag eenige kinderen recht gezellig bijeen. De onderwijzers en onderwijzeressen, ieder in hun kringetje gezeten, begonnen hun werk, en naar gewoonte werden de namen der kinderen het eerst opgenoemd. In vier klassen werd dien dag bijna dezelfde vraag gedaan. „Hé, is Willem van der Zee er niet? Dat gebeurt niet veel” sprak de oudste onderwijzer, en twee der onderwijzeressen uitten haar verwondering evenzoo over het wegblijven van Mietje en Betje. Ook miste men Karel, die op Willem volgde, een knaap van twaalf jaar; maar van hem wekte het wegblijven niet dezelfde bevreemding, daar hij wel meer had verzuimd. Dan was hij te laat gekomen, wjl hij te ver van huis was gaan wandelen. Een ander maal had hij vergeten wat hij leeren moest of vergeten om aan zijn moeder een cent te vragen voor de bus, en durfde daarom niet komen; altemaal uitvluchten, die het bewijs leverden, dat Karel van der Zee niet getrouw was in de kleine plichten, die hem waren opgelegd. Natuurlijk werd hij hiervoor dikwijls met woorden gestraft, maar die gingen bij den wilden, levenslustigen knaap meestal het eene oor in, het andere uit, en werden in zijn hart niet overdacht. Zijn ouders hadden hiervan veel verdriet gehad, want zij stelden het onderwijs op de zondagschool op hoogen

prijs. Doch dat onderwijs vermag niet alles, en daarom zou strengere tucht, door zijn ouders op hem uitgeoefend, voor Karel zeer goed geweest zijn. Zoo er echter hiervan sprake was, dan beefden beiden hiervoor terug, tot groot nadeel van hun kind, die hiervan gestadig partij trok.

„Ik geloof, dat zijn vader dood is, mijnheer,” had een der andere jongens in de groote klasse geantwoord, en toen de onderwijzer dit na het vertrek der kinderen aan de onderwijzeressen mededeelde, besloten twee van hen, aanstonds een bezoek bij vrouw van der Zee af te leggen, en haar zoo mogelijk eenigen troost te bieden.

„En ach, zij had dien troost van noode,

Die diep bedroefde weduwwrouw.”

Daar zat zij in het midden van het kamertje met al haar kinderen om haar heen zó innig bedroefd te schreien, dat de beide bezoeksters in het eerst geen woorden konden vinden, om haar eenigszins te bemoedigen. Maar van lieverlede kwamen de woorden toch. Dicht naast haar gezeten, terwijl zij elk een kleintje op haar schoot namen, trachtten zij nu der weduwe eenige bijzonderheden te ontlokken aangaande de ziekte en het sterven van haar man.

Dienzelfden morgen, zoo vertelde zij, was hij gestorven, even nadat zij bij hem gekomen was. Hij had zeer weinig meer kunnen spreken, maar wat hij gezegd had, getuigde van volkomen blijdschap en vrede in den Heer. Met een blik vol liefde en dankbaarheid had hij haar aangezien, en toen zij in tranen was uitgebarsten, had hij haar gesmeekt naar boven te zien en niet te twijfelen aan Gods liefde en zorg voor haar en de kinderen. Een oogenblik later was hij, met de handen ineengevouwen, kalm en zacht heengegaan.

Ach, haar lot was treurig; maar er was toch ook troost, blijvende troost voor haar, nu haar man zoo gelukkig en onderworpen was geweest. Wel is waar, hij had niet veel gesproken over de hope des eeuwigen levens; maar zoo ooit een stille ootmoedige wandel een goed getuigenis van de gesteldheid des harten was, dan werd dit bij van der Zee gevonden. In één woord, hij was gestorven zoo als hij geleefd had, rustig en kalm, en met volkomen onderwerping aan den wil des Heeren.

Maar dit nam niet weg, dat de toekomst meer dan donker was voor zijn vrouw, en waarlijk het was om medelijden met haar te hebben, zooals zij daar overbleef met haar zesttal kinderen, alle nog zoo jong en zoo onervaren, terwijl er nu alreeds zooveel behoeften waren, waarin voorzien moest worden.

Doch hierover behoefde zij zich niet lang te bekommeren. De beide bezoeksters zorgden al dadelijk voor het noodigste in de eerstvolgende dagen en vertrokken met de belofte, dat zij haar

zooveel mogelijk zouden bijstaan, en ook anderen daartoe opwekken. Plannen voor de toekomst kon men nog niet maken. Vrouw van der Zee moest al aanstonds leeren om bij den dag te leven, een kunst die niet gemakkelijk valt; maar zij wist, dat de Heer ook hierin helpen zou, en bij Hem zocht zij gedurig hulp en troost.

Wat er in het hart van Willem omging, is moeielijk te beschrijven. Allerlei onstuimige wenschen en begeerten verdrongen zich in zijn hart, die alle daarop moesten uitloopen, dat zijn moeder geholpen werd en onbekommerd de toekomst kon tegen gaan. O, hoe gering, hoe onmachtig gevoelde hij zich, en hoe zwaar drukte op hem de belofte aan zijn stervenden vader gedaan. Kon hij maar iets doen, al was het nog zoo gering, of iets zeggen, dat haar kon opbeuren. Het hart brak hem bijna, als zij telkens in tranen uitbarstte, zoodra zij iets in handen kreeg, dat aan haar man had toebehoord.

Zou er niet iets in den bijbel te vinden zijn, dat hem den weg kon wijzen? In gedachten bleef hij stil staan bij iedere geschiedenis waarmede hij bekend was, en waarin een of ander werd medegedeeld van een moeder met een zoon. Hij herinnerde zich vele personen, maar hun toestanden waren toch allen zoo geheel verschillend van de zijne. Toch was er een beeld, dat hem maar steeds bijbleef, het was dat van het twaalfjarige kind dat in Jeruzalems tempel allen verbaasde door zijn verstand en antwoorden, en dat eenige uren later toch zoo gewillig Zijn moeder volgde naar het nederige Nazareth. Was dat kind het voorbeeld dat hij zocht? Ja, het moest zoo zijn, want Willem kende den tekst uit 1 Petrus 2 vers 21, „Want hiertoe zijt gij geroepen, dewijl ook Christus voor ons geleden heeft, ons een voorbeeld nalatende, opdat gij zijne voetstappen zoudt navolgen.” Reeds dadelijk toen hij aan de woorden kwam: „geleden heeft”, was Willem waar hij wezen wilde, en schoon hij het zich nauwelijks bewust was, sloeg hij thans voor de eerste maal een blik op het kruis van onzen Heiland en Heer. Hij, die te midden van zijn ontzettend lijden nog zeggen kon: „Vrouw, zie, uw zoon; zie, uw moeder,” Hij was degeen, op wien hij met diepen eerbied den blik kon vestigen. En Hij was tevens de machtige die hem helpen kon. Daarom toen allen ter ruste waren gegaan, bad Willem innig en vurig of de Heer hem wilde helpen om „Moeders Troost” te zijn, opdat hij de belofte zou kunnen vervullen, die hem zwaar op het harte woog. Ook bad hij of zij rustig mocht slapen, en voor eenige uren althans haar droefheid mocht kunnen vergeten.

Vrouw van der Zee had gemeend geen oog te zullen sluiten, nog minder rustig te kunnen slapen. Hoe dankbaar was zij,

toen zij den volgenden dag verkwikt ontwaakte, en Willem reeds een lekker kopje thee had gereed gemaakt. Niet minder dankbaar was Willem, die zijn gebed verhoord zag, en versterkt werd in het voornemen, om vertrouwelijk alles den Heer te vragen.

Enige weken later vinden wij de weduwe van der Zee in haar woning druk bezig om alles in te pakken wat vervoerbaar was, terwijl Willem haar behulpzaam was om een en ander op een handkar te laden, die reeds het grootste gedeelte der meubelen had vervoerd naar een kleinere woning, in het andere gedeelte der stad gelegen. Niettegenstaande al de drukte aan verhuizen verbonden, gevoelde de moeder diep dat zij scheiden ging van een plaats, waar zij zestien jaren achtereen zoo gezegend en gelukkig had geleefd; en schoon zij niet morde tegen haar lot, zoo was haar hart toch vervuld met onbeschrijflijken weemoed om het scheiden, en met zorg voor de toekomst die haar wachtte.

Eindelijk was alles gereed. De vier jongere kinderen bevonden zich in de nieuwe woning; alleen Willem en het kleinste meisje waren bij de moeder achtergebleven, en nu was ook voor hen het oogenblik van vertrekken gekomen. Vriendelijke burens kwamen nog even de weduwe een afscheidsgroet brengen, die, toen zij een laatsten blik in het rond geslagen had, haar kleintje opnam om heen te gaan. Was het wonder, dat zij een oogenblik wankelde, en het haar toescheen alsof alles in een nevel gehuld was? Was het wonder, dat daarna dikke tranen langs haar wangen biggelden, toen zij allen om zich heen vriendelijk de hand reikte en met een paar woorden hen dankte voor de vriendelijkheid, die zij haar zoo gedurig hadden bewezen?

„Moeder“ zeide Willem „geef mij het kleintje maar: ik zal het wel den trap afdragen,“ en de daad bij het woord voegende, liep hij haastig heen.

„Buurvrouw,“ zeide een oud vrouwtje die den knaap een poosje had gadeslagen, „wees niet al te bedroefd. Je hebt een grooten troost in je oudsten jongen, daar zal je nog plezier van hebben. Je bent nog niet heelemaal verlaten, als je nog zulke flinke kinderen overhoudt“.

Arme oude ziel, zij was ook weduwe, maar al haar kinderen lagen op het kerkhof, en dus was het geen wonder, dat zij vrouw van der Zee op haar voorrechten wees. Deze begreep het aanstonds en zeide: „Je hebt gelijk, buurvrouw; ik zal maar zien op het goede wat ik nog heb, en God zal mij ook niet verlaten.“

Nog één blik in het rond, en een hartelijk goeden dag van allen, en vrouw van der Zee gevoelde onder he afdalen van den trap, dat het vrolijkste gedeelte van haar leven achter haar lag, en zij voortaan met nieuwen moed tegen nieuwe moeielijkheden zou moeten kampen.

Beneden gekomen zag zij, dat het kleintje stevig vast gebonden op den wagen zat, niet weinig ingenomen met die hooge zitplaats. Willem wachtte haar met ongeduld, en trachtte zorgvuldig te verbergen, dat hij ook niet zonder aandoening zijn oude woning kon verlaten. Toch kwam bij het wegrijden op het gelaat van moeder en zoon beide een hoopvolle uitdrukking, die menigeen zich niet zou hebben kunnen verklaren, en zoo als na den dood van hun man en vader daarop niet zichtbaar geweest was. Voorwaar, de Heer geeft de zijnen op het jniste oogenblik de kracht die zij noodig hebben. Vrouw van der Zee was het, toen zij de stoep harer woning verliet, alsof iemand haar zacht kens in het oor fluisterde: „Gij, verdrukte, door onweder voortgedrevene, ongetrooste! Bergen zullen wijken, heuvelen wankelen, maar mijne goedertierenheid zal van u niet wijken”. Willem voelde zich evenzeer verlicht, want in zijn hart weerklonken de woorden: „Als een, die zijn moeder troost, alzoo zal Ik u troosten”.

Gezegend de vrouw, die, als de beste steun haar ontvalt, zich versterkt voelt, door de beloften van Hem, die een Man der weduwe wil zijn.

Gezegend het kind, in wiens hart het goede zaad des woords met milde hand is gestrooid. Als de dagen des tegenspoeds komen, zal het blijken dat hier en daar het zaad reeds vruchten voortbracht, die op den ruwen weg des levens verkwikken en versterken.

Den daarop volgenden Zondag kwamen de kinderen van der Zee afscheid nemen van de Zondagschool, die te vor van hun tegenwoordige woonplaats verwijderd was, om er elken Zondag getrouw heen te gaan. De jongere kinderen zouden overgoplaats worden op een andere, dichter in de buurt gelegen; maar Willem zou thans voorgoed van de zondagschool afscheid nemen, daar hij in overleg met zijn moeder besloten was, om ter catechisatie te gaan. Van een en ander wilde hij nu zijn vorigen onderwijzer kennis geven, en daarom bleef hij met Karel en de zusjes nog eenige oogenblikken achter, toen de andere kinderen reeds vertrokken waren.

Vriendelijk en beleefd reikte hij ieder om zich heen de hand; maar toen hij van zijn eigen onderwijzer afscheid wilde nemen, vulden zijn oogen zich met tranen, die hij te vergeefs trachtte te verbergen. „Mijnheer,” bracht hij met moeite uit, „ik dank

u wel voor het onderwijs, dat ik van u genoten heb; ik hoop dat ik het nooit vergeten zal”.

Er was iets in den aanblik van het geheele tooneeltje, dat allen, die het zagen, tot in de ziel roerde. Terwijl Willem de hand reikte aan zijn onderwijzer, hield hij den anderen arm om zijn jongere zusje geslagen, dat recht vertrouwelijk tegen hem aanleunde. Half achter hem stond Karel, naast hem zijn beide oudere zusjes. Het trof allen, dat Willems gelaat zooveel ernst en degelijkheid uitdrukte, terwijl de jongere kinderen daaraan zulk een groote behoefte hadden. Iedereen der aanwezigen gaf hem een vriendelijk woord tot afscheid, en niet zonder leedwezen zag men den knaap vertrekken, die zich door zijn gedrag de liefde zijns leermeesters had verworven.

„Voor hem is het onderwijs niet te vergeefs geweest” zeide deze met vertrouwen.

„Ik vrees zeer, dat de jongste broeder den oudsten daarin niet gelijk zal,” was het antwoord dat door den onderwijzer van Karel werd gegeven.

Het is Zaterdagavond. Willem van der Zee, die sedert eenige weken van krullenjongen tot knecht was bevorderd, gaat huiswaarts, met een zeer verdrietigen trek op zijn gelaat. Vol vrengde was hij de vorige malen naar huis gesnel, toen zijn loon bijna een rijksdaalder bedroeg, en dit hem een groote schat toescheen, die de zorgen zijner moeder aanmerkelijk verminderen zou. Wat was hij trotsch geweest, toen hij voor dat geld een paar schoenen mocht koopen voor zijn oudste zusje, dat hij mede genomen had naar den winkel, waar hij haar een paar flinke schoenen kocht, die zijn rijksdaalder voor het grootste gedeelte verslonden. Natuurlijk betaalde hij uit vaders oude portemonnaie, tot niet geringen trots van Mietje, die haar broer een grooten baas vond. De volgende keeren waren voor zijn geld levensmiddelen gekocht, en daar familie en vrienden allen iets hadden afgezonderd voor de weduwe en haar kroost, waren kommer en gebrek het huisje der weduwe nog niet binnen gedrongen. Op haar gemak kon zij nu overleggen wat haar voor het vervolg te doen stond.

Ook Karel, die van al de kinderen zijn moeder het meeste moeite gaf, was na lang bedenken een baas gaan zoeken. Wat hij wilde worden was hem niet recht duidelijk, maar in elk

geval zocht hij een vak, waar leven en rumoer bij te pas kwam. Weldra kwam hij in een smederij terecht en gedurende eenige dagen toonde hij juist en opgewektheid voor zijn bezigheden. Doch weldra bespeurde zijn moeder, dat hij des morgens niet meer zoo vlug en vroolijk heen ging als de eerste dagen, en deze aarzeling gaf natuurlijk stof tot veel vermaning en waarschuwingen. Sprak Willem nu en dan een woordje mede, dan was dat slechts geschikt om Karel boos en driftig te maken, hetgeen moeder en zoon zeer verdroot. Zoodra Willem zijn onderwijzer van vroeger ontmoette, en deze hem naar de anderen vroeg, was zijn antwoord dan ook: „De zusjes zijn heel lief en gehoorzaam, mijnheer, maar met Karel zal ik misschien veel moeite hebben.”

Nog altijd was het vrouw van der Zee niet volkomen duidelijk wat zij in het vervolg doen zou, om haar gezin te onderhouden. Zij wist zeer goed, dat familieleden het geven spoedig moede zijn, en vurig verlangde zij dan ook om van hun onderstand ontslagen te kunnen worden. De gevreesde zorg kwam al nader en nader, en niettegenstaande den rijksdaalder van Willem, zag zij met kommer de toekomst tegen.

Die kommer zou niet verminderen op bovengenoemden zaterdagavond. Toen Willem binnentrad, kwam er geen vroolijk „dag moeder” over zijn lippen, zoodat zij aanstonds begreep, dat er iets aan haperde. Daarom vroeg zij eenigszins haastig: „Wat is er gebeurd, kind? Zeg het mij maar in eens. Ben je je baas kwijt?”

„Nee, dat gelukkig niet moeder, maar — och ziet u, ik heb van de week gereedschap gebroken en nu — heeft de baas dit van mijn geld afgehouden.”

„Was het veel?” dit werd gevraagd met een zucht.

„Ruim een daalder; ik heb nog geen gulden meer overgehouden.”

Wat was hij verdrietig, de arme jongen, en hoe zeer smartte het hem, dat hij niet voorzichtiger met het gereedschap had omgesprongen. De gewone voorraad levensmiddelen voor de volgende dagen kon niet gekocht worden, en de moeder had al haar moed noodig om den zoon wat op te beuren. Misschien zou dit ten slotte nog wel gelukt zijn, zoo niet Karel evenzeer met een verdrietig gezicht was thuis gekomen.

De boodschap, die hij bracht, was nog minder aangenaam: de baas had gezegd, dat hij een jongen die zóó traag en lusteloos was, niet langer gebruiken kon. Voor de eerste maal sprak Willem hem heftig toe, hetgeen door Karel niet minder driftig werd beantwoord. Ware de moeder niet tusschen beide gekomen, wie weet hoe de storm in huis nog was toegenomen. Nu gebood zij stilte, en weldra keerde rust en vrede in haar huisje terug,

ofschoon dit slechts uitwendig was. De zoon die eenige uren later met wijd geopende oogen op zijn legerstede lag, was inwendig aan allerlei onrust ten prooi.

„Als het zoo voortgaat, dan zal ik moeder nog verdriet doen, in plaats van haar „troost” te wezen. Als ik zoo gauw driftig word, kan ik onmogelijk een vader voor de kinderen zijn. Als, ... als er geen uitkomst komt, dan zal moeder nog eens moeten bedelen.”

„Goede God,” kermde hij bijna, „laat alles gebeuren, maar dat nooit! dan liever ik zelf; maar als moeder zoo arm wordt. . .

Hij voleindigde den zin niet. Met behulp van het beddelaken werden een paar heete tranen afgeveegd, die niemand zag dan God alleen. Hij wist hoe zwaar de strijd was, dien Willem te strijden had, maar tevens, dat het goed voor hem was aldus verdrukt te worden; het rekenen en steunen op eigen kracht moest worden afgeleerd, en waar was ooit de mensch, die dit leerde zonder tranen of smart?

Ook vrouw van der Zee kon niet slapen, voor zij een besluit had genomen. „Ik moet er op uit, ik kan niet langer op hulp van anderen rekenen,” besloot zij in haar binnenste, en de ervaring had haar reeds geleerd niet tot het uiterste te wachten, eer zij de hulp des Heeren inriep. Daarom legde zij Hem haar zaak voor, pleitende op Zijn belofte, haar nog onlangs herhaald: „Mijne goedertierenheid zal van u niet wijken.”

Gewis, wie op deze belofte vertrouwt, kan rustig inslapen, en zeker zijn van de hulp des Heeren. Den volgenden dag kon vrouw van der Zee haar kinderen een opgewekt gelaat toonen, waardoor ook Willem de dingen weder moedig leerde dragen. Van lieverlede werd het haar dien dag ook duidelijk wat zij moest doen, en toen de andere kinderen ter ruste waren gegaan, deelde zij hem haar plan mede.

Zij zou zich voorzien van een groote mand, gevuld met garen, band en meer dergelijke artikelen en zich daarmede naar de dichtst bijgelegen dorpjes begeven, en ook op de naburige boerenhofsteden haar koopwaren aanbieden. In het eerst zou het loopen haar wel moeielijk vallen, maar zoo haar gezondheid er niet onder lijden zou, dan zou zij het zien vol te houden en misschien den handel uitbreiden. Willem moest een groot boek koopen, waarin hij alles voor haar kon opschrijven wat zij kocht en verkocht, dan kon zij beter op de hoogte blijven wat zij met haar handel verdiende.

Wat keek Willem verbaasd op, toen zijn moeder aldus zich uitsprak. Zoo moedig had hij haar nog niet gezien, en natuurlijk vond hij haar plan goed. Hij geloofde zeker dat niemand die lieve moeder in haar eenvoudig rouwpakje zou kunnen zien,

zonder iets van haar te koopen; hij kon het niet lateu om even die opmerking te maken.

„Ik wou dat ik een rijke mijnheer was, moeder, en dat ik u dan tegenkwam met uw mand aan den arm; ik zou dadelijk naar u toelooopen, en uw geheele mand leeg koopen. Zou u dat niet heerlijk vinden?”

Moeder glimlachte even en maakte haar jongen overgelukkig, door even te zeggen: „Als jij dan een vreemdeling voor mij zoudt zijn, neen, dat zou ik niet heerlijk vinden, beste jongen.”

In het begin van den zomer begon vrouw van der Zee haar handel in garen en band, en niemand dan zij wist wat het gekost had, eer alles in zooverre gereed was, dat zij gerust van huis kon gaan. Het kleintje was nog anderhalf jaar oud, en nu kunnen moeders alleen zich voorstellen, dat het niet alles is zulk een klein schepseltje naar een geheel vreemde omgoving te zenden. In den tijd waarvan wij spreken waren de kinderbewaarplaatsen juist geopend, en derhalve greep zij deze gelegenheid aan om het kleintje goed verzorgd te zien. Toch kon zij den geheelen dag haar gezichtje niet vergeten, dat zoo angstig stond toen zij van moeders arm werd afgenomen, en dat droevige lipje toen zij haar nog een afscheidskus gaf. Wat viel haar die eerste dag lang; men kon het haar aanzien dat de tocht langs de huizen haar niet meeviel, en menigeen kocht iets van haar na den eersten blik op haar vriendelijk gelaat, dat toch zoo duidelijk oprechtheid en degelijkheid uitdrukte. Bij het naar huis gaan was zij zeer tevreden over de ontvangsten van dien dag, maar zij had menschenkennis genoeg om te weten, dat dit wel minder zou worden, en men spoedig aan haar weduwkleed gewoon zou raken.

Leerde zij dien dag eigenaardige droefheid kennen, het was ook een geheel nieuwe vreugde om des avonds met allen weder vereenigd te zijn om den gezelligen disch. Ieder moest nu zijn wedervaren vertellen en de kinderen werden niet moede om te hooren alles wat moeder gezegd had bij het aanbieden der koopwaar. Zelfs Karel vertelde met niet weinig plezier, dat hij zeer spoedig een nieuwen baas had gevonden, en nu er eens dapper op los zou hameren. Niet minder beijverden allen zich om het kleintje door lietkozingen schadeloos te stellen voor hetgeen zij dien dag had moeten missen. Toen zij zoo gelukkig en tevreden bij elkander zaten, beklagde de moeder zich niet, dat zij ter wille van dit dierbaar zest al dien dag zelf de hand aan de ploeg had moeten slaan.

Het duurde niet lang of de vriendelijke koopvrouw werd in den omtrek een goede bekende van klein en groot, en zelden keerde zij huiswaarts ontevreden met de verdiensten van den dag. Het bleef een karig stuk brood; doch wanneer zij ook

maar eenigszins kon voorzien in de behoeften van haar gezin, dan gevoelde zij zich rijk en gelukkig. Voor één zaak dankte zij gedurig den Heer, namelijk dat zij geen zorg behoeftde te dragen voor de huishuur, daar de directie der fabriek waar haar man had gewerkt, beloofd had die voor haar te betalen.

De eenige, die met dezen stand van zaken geen vrede had, was onze Willem. Twee dingen waren er in zijn leven, die hem voortdurend stof gaven tot verdriet en ergernis. Het eene was, dat zijn lieve moeder altijd van huis moest zwerven, om in aller behoeften te voorzien; het andere de toenemende wispelturigheid van zijn broeder Karel die hem o zooveel moeite gaf. Het spreekt van zelf, dat den oudsten broeder de noodige wijsheid ontbrak om den jongsten te leiden; en zoodra hij ook maar eenig gezag liet gelden, geraakte Karel in opstand en bezigde woorden en gebaren, die nooit te voren in het huis zijner ouders waren gehoord of gezien. In den beginne was dit „de wolk als eens mans hand” geweest, die over dit anders zoo gelukkige gezin hing; maar de wolk werd grooter en het was reeds gebeurd, dat moeder tranen had gestort om den weerbarstigen knaap.

Die arme moeder! Haar gebeden verdubbelden zich voor haar „zwarte schaap”, zooals zij Karel wel eens noemde, en overal, tot op den weg toe, werd hij den Heer opgedragen Haar „Troost”, haar Willem, gedacht zij minder, meenende, dat hij dit niet zoo zeer behoefde. Moeders kunnen zeer lief en verstandig zijn, en meenen wel eens dat zij hun kinderen door en door kennen. Maar de Goede Herder alleen is het, die tot op den bodem des harten leest en hen geheel doorziet.

Hij zag hoe in het hart van Willem allerlei bitterheid opschoot, en hoe „de brieschende leeuw, de menschenmoorder van den beginne,” het schaap zocht te verslinden en te verderven. Hij zou niet toelaten, dat een der zijnen Hem werd ontrukkt, en te zijner tijd toonen wie de Leeuw uit Juda, de Overwinnaar, mag heeten.

Wij slaan een tijdvak van vier jaar over en bezoeken andermaal het gezin van de weduwe van der Zee. Al aanstonds treft het ons dat de kinderen zoo groot zijn geworden, en vooral Willem is thans een flink en krachtig jongeling, wiens geheele voorkomen moed en vertrouwen uitdrukt. De moeder is ongeveer dezelfde gebleven, en schoon zij in den verloop der tijd afwisselend vreugde en leed heeft gekend, zoo kon men haar dit uitwendig weinig aanzien. Alleen de rimpels in het voorhoofd zijn dieper gegroet

en de bezorgde trek om den mond toegenomen, maar het oog staat even helder als voorheen, en thaus, terwijl zij bij het licht der lamp haar uitgaven en ontvangsten aan Willem voorleest, die alles netjes in het boek schrijft, schijnt het bijna of de tijd voor haar had stilgestaan. Om de tafel zitten de meisjes, die zich met eenig naal- en breiwerk bezig houden, en het is Mietje aan te zien, dat zij reeds een dienst als dagmeisje heeft, hetwelk haar zeer goed bevalt; ofschoon zij het toch recht gezellig vindt om des avonds nog naar moeders huisje te gaan en op haar oude plaatsje te slapen. Tot geheel van huis gaan kon moeder noch dochter spoedig besluiten.

Toen de boeken in orde waren gebracht, nam Willem zijn vragenboek in de hand en beproefde onder het praten der meisjes door zijn les te leeren. Het was nu October en als het eenigszins kon, hoopte hij het volgende jaar omstreeks Paschen aangenomen te worden. Hij wist, dat dit met eenige kosten gepaard ging, want zeer gaarne zou hij zich tegen dien tijd een nieuw zwart pak en hoogen hoed aanschaffen, welke dingen zijn moeder hem niet zou kunnen geven. Daarom had hij buiten haar weten reeds eenigen tijd zijn zakgeld opgespaard, geen pijpje gerookt en van hetgeen hij met overwerken verdiende een zeer klein gedeelte afgezonderd, om op deze wijze het noodige hieen te krijgen en, dat zorgvuldig in een doosje werd weggesloten. Zóóver hadden zijn moeder en hij het reeds gebracht dat hij niet tot den laatsten cent toe alles moest overgeven, hetgeen zijn plan van sparen zeer gemakkelijk maakte.

Als er nu maar geen bijzondere zorgen kwamen, dan hoopte hij spoedig het zoo ver te brengen, dat nog één zijner liefste wenschen werd vervuld, namelijk dat zijn moeder niet meer behoefde nit te gaan. Voor zijn geest rees op nieuw de kleine winkel, die hij van het zijkamertje zou maken, en waarin allerlei huishoudelijke artikelen zouden te krijgen zijn. Reeds had hij in vrije oogenblikjes eenige voorwerpen vervaardigd, die slechts bewaard werden tot den dag, dat hij alles netjes zou nitstallen en moeder de klanten op haar gewone vriendelijke wijze kon bedienen. Daarover peinsde hij soms nacht en dag, en ook thans werkte hij zijn plan verder nit, ofschoon hij met de hand onder het hoofd schijnbaar in zijn boek las. In werkelijkheid zag hij geen enkele letter, want het ging hem als iedereen, die in het boek der toekomst tracht te lezen: de letters schemerden hem voor de oogen

Te midden zijner overpeinzingen werd hij gestoord door de komst van Karel, die nu een lange flinke knaap was van ruim zestien jaren. Met hem ging het in menig opzicht volstrekt niet naar wensch, en men was er reeds aan gewoon geraakt altijd

door hem teleurgesteld te worden, juist als men hoopte, dat het nu eindelijk beter zou gaan. Zijn rusteloosheid wist hij niet te beteugelen, en moeder en broeder vreesden altijd dat hij zich nog aan een groote dwaasheid zou schuldig maken. Dan had hij het een, dan weder iets anders aan de hand, en Willem verzekerde hem, dat hij het aantal bazen die Karel reeds gehad had, niet meer tellen kon. Niet altijd gelukte het hem om spoedig iets anders te vinden, en dan moest hij soms weken achtereen geheel tot last van de zijnen wezen.

En toch was deze zelfde onrustige jongen de lieveling zijner zusjes die altijd gereed was om hen op te vroolijken door grappen van allerlei aard. Nooit werd hij moede om op het kleintje te passen, en met haar te spelen; en wat zijn moeder betrof, zij vond het altijd jammer dat hij geen koopman of iets van dien aard geworden was, zoo flink en verstandig als hij haar zaakjes in orde kon maken. Reeds menigmaal had zij begrepen, dat zij van zijn jeugd af aan veel te zacht voor hem geweest was, en dat hij misschien onder een verstandige leiding een flinke man had kunnen worden. Het was onmogelijk dat Willem hem kon besturen, daartoe verschilden zij te weinig in leeftijd, en zoo was Karel eenigszins gelijk aan een schip zonder roer, ten prooi aan wind en golven.

Hij zelf voelde hiervan meer, dan hij wilde belijden, en dikwijls had hij buien van verdriet en berouw, die, zoo zij meer waren uitgekomen, de zijnen met moed voor de toekomst zouden vervuld hebben. In zulke oogenblikken voelde hij een onstuinig verlangen naar zijn vader, en brak hem het hart bijna van verdriet over diens vroegtijdig gemis.

Maar dit alles bracht hem niet op den rechten weg; integendeel raakte hij steeds verder van het goede pad verwijderd. Aan slechte zeden en gewoonten gaf hij zich nooit over, maar wat voor het overige zijn hart van den dienst des Heeren kon af trekken, daaraan leende hij gewillig het oor. De kerk en de catechisatie verzuimde hij te bezoeken, de bijbel was voor hem een gesloten boek, en aan makkers, die altijd bij den weg liepen, ontbrak het hem geenszins.

Het was zeker jammer voor Karel, dat de liefde van Willem niet toereikend was om hem meer in huis te houden; maar zooals reeds vroeger bleek, deze sloot meer en meer zijn hart voor hem toe. Hij was niet hard voor hem, o neen, maar hij bejegende hem met koude onverschilligheid, en dat was in het gedrag van den oudsten broeder een zeer groote fout. Nu werd Karel versterkt in zijn meening omtrent zich zelf, dat hij een ongeluk was, en tot niets deugde, en Willem ging voort met niets goeds meer van hem te verwachten.

Vrouw van der Zee had geleerd onder de zwarte wolk te leven, maar toch was het haar daaronder bang te moede. Nu en dan rees er wel eens twijfel in haar hart op, of Willem niet wat al te streng was; maar zij kon er niet toe komen om hem hierover te onderhouden. Hij was zulk een goed kind voor haar, zoo zorgzaam en voorkomend tot teederheid toe, een vader in alle opzichten voor de meisjes, en zou zij hem dan hard vallen? Neen, dat kon zij niet, en zoolang haar jongste zoon nog elken avond geregeld te huis kwam en zich niet geheel aan haar moederlijk opzicht onttrok, bleef zij er het beste van hopen.

Zoo naderde de winter, en op zekeren zaterdagavond kwam Karel te huis met de oude boodschap: „ik behoef maandag niet weder terug te komen.” Een kleine twist met een der andere knechts was hiervan de oorzaak, hetgeen de schuld was van iedereen, behalve van Karel.

Reeds bij het begin van zijn verontschuldiging kwam er een spottende trek op Willems gelaat, dien Karel zeer goed bemerkte; maar toen hij voortging zich vrij te pleiten, werd Willem ongeduldig, en vroeg dood kalm of hij de verdere vertelling maar voor zich wilde houden, daar zij dit liedje reeds allen kenden. Of Karel nu inderdaad onschuldig was, of dat de toon waarop Willem sprak al te honend was, hoe het zij, de knaap stooft in drift op, en stelde zich zoo woedend aan, dat het allen met schrik vervulde. Zonder op de smeekingen zijner moeder, of op het geschrei zijner zusjes te letten, ging hij voort te verzekeren, dat hij dit leven moede was, en als Willem nog langer vadertje over hem wilde spelen, zou hij weg loopen en nooit weder terug komen.

„Vadertje over hem spelen.” Deze woorden brachten in Willems hart plotseling den storm tot zwijgen, die daarin opstak, en togen aller verwachting in bleef hij kalm en trachtte met een paar sussende woorden zijn broeder tot bedaren te brengen. Dit gelukte hem eenigszins; maar het plan om heen te gaan, rijpte meer en meer in Karels hart, en na eenige weken bracht hij het in zooverre ten uitvoer, dat hij zich vroeg in het voorjaar verhuurde als licht matroos op een schip, dat een reis naar Oost-Indiën zou maken.

Dientengevolge werden na eenigen tijd in het huisje der weduwe de eerste regels van het oude liedje herhaald:

„Vader, 'k wil gaan reizen,
Geef mij geld en goed.”

Maar het geld en goed was hier niet voorhanden, en het kostte de moeder menig uur slapens, als zij overdacht op welke wijze zij haar kind behoorlijk gekleed de wereld in zou zenden. Zij

durfde er met Willem bijna niet over spreken, vrezende, dat hij nog meer door Karels gedrag bezwaard zou worden. En toch, ach hij zou weldra voor langen tijd heetgaan; misschien, o, wie wist het, nooit tot haar wederkeeren. Als deze gedachten haar hart vervulden, trok een nevel voor haar oogen, en boog zij het hoofd dieper over haar naaiwerk, opdat het door de andere kinderen niet zou gezien worden hoeveel zij leed.

Maar Willem had niet te vergeefs elken trek op haar gelaat zoo dikwijls bespied. Hij wist het zoo goed alsof zij het hem had verteld, wat haar hart bezwaarde; en wat meer is, moeders verdriet werd een verwijt voor hem. Hij wist dat in zeker doosje, naar zijn berekening, omstreeks vijf-en dertig gulden verborgen lagen. Die som zou veel van haar bezwaren kunnen wegnemen, als, ja als hij die aan haar, of liever aan Karel wilde afstaan; maar dat was juist de vraag, die hem in onrust bracht. Eerst had hij gezegd in zijn hart: neen, neen, stellig niet! maar dat bleek gelaat daar voor hem deed hem, weder wankelen, al wilde hij nog niet toegeven.

De Zondag brak aan, en vrouw van der Zee begaf zich met de jongste kinderen kerkwaarts, waar zij kracht hoopte te verkrijgen om den last te dragen, die haar zwaar op het hart woog. Willem, die in den laatsten tijd dikwijls over hoofdpijn had geklaagd, en daardoor ook heden zeer geplaagd werd, zou derhalve thuis blijven. Tot haar groote blijdschap had Karel voor ditmaal toegestemd om mede te gaan naar het huis des Heeren, en varig hoopte zij, dat hij een woord mocht vernemen, dat tot zijn hart zou doordringen.

Een vreemde leeraar betrad dien morgen den kansel, en sprak de gemaante toe naar aanleiding van Mattheüs 14 vers 23—33. Wie zal uitspreken hoe grooten troost zijn woorden bevatten voor de weduwe, die daar zoo bekommerd nederzat. Nooit zou zij in lateren tijd geheel kunnen vergeten hoe zeer zij gesterkt werd, toen hij zeide: „De Heer spreekt in deze woorden tot hen die bedroefd en verlegen zijn. Hij bewijst zijn liefde door feiten. Wat baat de kennis dezer dingen zonder de ervaring? Uw leven is vaak gelijk aan deze bewogen zee. Maar op de baren wandelt Hij! Hij zal komen al duurt het lang, te zijner tijd! Hoor Zijn stem, door middel van vrienden of ingevingen, u toeroepen: Ik ben het, vrees niet! Hij die in zes benauwdheden uitkomst gaf, zal u in de zevende niet laten omkomen. Wacht slechts op Hem. Als gij niets meer kunt doen, als gij niets meer hebt, dan is Hij het dichtst nabij; want zoo zijt gij Hem het meest welkom: zijn kracht wordt in uwe zwakheid volbracht.

„Ziet gij dien sterken wind, en heeft u het harte, Jezus is nabij! Gij moogt zinken, verzinken nooit; want Hij komt tot

u; dat is het geheim! En eens zult ook gij blijmoedig erkennen: ja waarlijk, Gij zijt Gods Zoon!"

Hoe dankbaar was vrouw van der Zee, dat zij naar het huis des gebeds was gegaan. Een oogenblik had zij dien morgen nog gewankeld en lokte het haar aan om met al haar lasten en bezwaren maar stillekens te huis te blijven, daar zij meende, dat niemand haar zorg zou kunnen begrijpen. Hoe dankte zij God, dat Hij haar ongelooft had beschaamd en haar juist die geestelijke spijze had laten bereiden, die zij zoo zeer noodig had. Ook had zij op weg naar huis, dat die heerlijke woorden ook gezegend mochten worden aan het hart van haar dolend kind, dat daar naast haar liep en zoo onverschillig her- en derwaarts keek.

Toen de kinderen dien middag allen afwezig waren, nam Willem zijn vragenboek en bergde het netjes weg. Vervolgens nam hij het doosje, dat zijne eenigen schat bevatte, en ledigde den inhoud in den schoot zijner moeder, die hem met groote verbazing aankweek. Doch, eer zij één woord ter verklaring kon vragen, voor kwam hij haar, door op eenigszins kouden toon te zeggen:

„Ik had dit geld opgespaard voor een nieuw pak, als ik aangenomen werd. Nu moet u het alles maar voor Karel gebruiken; maar zeg het hem niet, dat het van mij komt. Beloof u dat?"

Ja, zij wilde dit wel beloven, zeide zij; maar — maar hoe zou hij nu aan een nieuw pak komen?

„Ik heb het niet noodig, moederlief; ik zal mij nog niet laten aannemen, ik stel het nog een jaar uit."

Vrouw van der Zee zou met deze gift zeer gelukkig geweest zijn, als zij niet den strakken blik had gezien, waarmede haar geliefde zoon het offer bracht. Nu vertelde zij wel, dat hij haar een pak van het hart genomen had, doch zij genoten er beiden niet zoo van als het wezen kon.

Voor de eerste maal miste de moeder de liefde die zij altijd van haar kind gewoon was. Voor de eerste maal had de zoon zelf dat gemis leeren beseffen, en een blik geslagen in de diepe verdorvenheid van zijn eigen hart. Dienzelfden morgen had hij gestreden, tegengestaan; en eerst toen het woord des Heeren hem met kracht in de ziel viel, had hij toegegeven. „Heere, hoe menigmaal zal mijn broeder tegen mij zondigen, en ik hem vergeven? Tot zevenmaal? Ik zeg u: niet tot zevenmaal, maar tot zeventigmaal zevenmaal." Toen Willem hierbij bepaald werd, greep hij haastig naar het doosje, en stamelde bevende: „Hier is het, ik zal het geven, ik zal het geven."

Vrouw van der Zee zag het nog niet, en toch was het waar, Jezus Christus wandelde reeds op de golven der droefheid, die haar omringden, en zijn gezegende voetstappen kwamen al nader en nader.

„Hij wilde voor een langen tijd niet.” Deze woorden waren volkomen toepasselijk op het gedrag van Willem van der Zee, gedurende de laatste dagen vóór het vertrek van zijn broeder.

Toen het schip gereed was, wachtte men alleen op een gunstigen wind, eer men vertrekken kon, en daardoor kwam het dat Karel eenige dagen achtereen des avonds weder huiswaarts keerde. Elken dag klonk het zachtken in Willems hart: zeventig maal zevenmaal; maar hij kon er niet toe komen, om Karel vriendelijk en broederlijk toe te spreken, en deze van zijn kant gevoelde nu voor het eerst hoe gaarne hij zien zou, dat Willem weder goed op hem was. De geschiedenis van die vijf-en-dertig gulden had hij half begrepen, half aan zijn moeder ontlokt, en nu meende hij te meer, dat Willem hem verachten moest, nu die zcoveel voor hem had opgeofferd. Beide broeders waren bezwaard onder hun gevoelens; maar hierin geleken zij juist op elkander: het viel hun moeielijk het eerste vriendelijke woord te spreken. Zeven dagen achtereen dacht Willem: „hij zal heden avond wel weder terug keeren,” en even zoo dikwijls deinsde Karel terug, om hem de hand te reiken onder het zelfde voorwendsel. Iederen morgen de armen om moeders hals te slaan en haar hartelijk goeden dag te kussen, viel niet moeielijk, en met de gedachte: „het is misschien voor de laatste maal,” omhelsde zij hem wederkeerig met warme moederlijke liefde. Doch tot zijn broeder iets meer te roepen dan „Ajnus” op gemaakt vroolijken toon, dat viel hem te zwaar; en derhalve kwam het niet verder, dan tot dien algemeenen afscheidsgroet.

Zóó deed hij ook aan den morgen van den achtsten dag, doch — des avonds keerde hij niet weder!

Nooit herinnerde Willem zich een dag dat hij zóó angstig en beklemd was geweest als thans. Om vijf uur des middags was Karel gewoonlijk reeds thuis geweest; nu sloeg de klok zeven, en nog was hij niet gekomen. Zou hij waarlijk vertrokken zijn? Zou de gelegenheid tot een vriendelijk woord als afscheidsgroet aan Karel niet meer geschonken worden? Goede hemel, wat werd het hem bang te moede, zóó bang, dat hij het niet langer in huis kon uithouden, waar het hem toescheen, alsof hij geen adem kon halen.

Onder voorwendsel, dat hij nog een boodschap moest doen, ging hij de deur uit, en nauwelijks was hij buiten gekomen, of in allerijl snelde hij heen, naar de plaats waar het schip eenige weken achtereen had gelegen. De angst joeg hem voort en weldra had hij het doel van zijn tocht bereikt. Nu poogde hij bij het licht der lantaarnen, aan de overzijde het schip te ont-

dekken; maar een menigte driemasters lagen daar bij elkander, zoodat hij aldus geen zekerheid kon bekomen. Daar ontdekt hij een klein schuitje wat over het water nader komt, en dicht in zijn nabijheid aan den kant wordt vastgemaakt. Aanstonds trad hij op den zeeman toe, die aldus aan wal werd gezet, en al zijn moed verzamelende, vroeg hij:

„Mijnheer? kunt u mij ook zeggen of de „Johanna Geertruida” al vertrokken is?”

„De Johanna Geertruida, kapitein Geersma? ja, die is van morgen om acht uur al vertrokken”.

Daar staat hij nu, de oudste broeder, leunende tegen een laantaarnpaal, die dicht in zijn nabijheid stond, en staart voor zich uit op die massa schepen, die hij òf door de duisternis òf door den nevel voor zijn oogen niet meer van elkander onderscheiden kan. Zij allen vormen een grooten donkeren berg, die oogenschijnlijk hooger en breeder wordt, en iederen lichtstreep aan zijn oog onttrekt. Zóó neemt ook de duisternis zijner ziel hand over hand toe, en ware het niet, dat een politieagent, die hem al eenige malen was voorbij gegaan, hem eindelijk eenigszins onzacht had aangestooten, wie weet hoeveel uren achtereen hij daar zou getoefd hebben.

„Zou je niet voortgaan, vriendje? je staat daar al zoo lang,” zei de man met een wantrouwend blik op Willems somber gelaat.

Deze verwijderde zich, zonder spreken, van de plek, waar hij zich den elleadigsten van alle menschen had gevoeld.

Het Paaschfeest was gekomen, en de gemeente des Heeren vierde feest, ter eere van Hem, die uit de dooden is opgestaan. Overal waar Gods kinderen samen vergaderden, werden Paaschliederen gezongen, en nadat men eenige weken achtereen met elkander had overdacht

Hoe duur wij zijn verlost
En wat de redding onzer zielen
Aan Jezus heeft gekost,

werd nu de juichtoon vernomen:

„Het Lam, dat geslacht is, is waardig te ontvangen de kracht en rijkdom, en wijsheid, en sterkte, en eer, en heerlijkheid en dankzegging.”

Ook in de kerk waar de weduwe van der Zee gewoonlijk heenging, was de gemeente in grooten getale opgekomen, en zoo allen die medezongen, in waarheid konden juichen: „k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên,” dan bevatte die kerk gewis

vele verlost en op dien heerlijken paaschdag; want schijnbaar stonden allen met dien beslisten juichtoon in.

Ook verminderde de opgewektheid niet na de toespraak van den leeraar, die thans de gemeente haar liefde tot den Heiland wilde doen belijden. Liefelijk klonken de orgeltonen vooraf, en daarna hief men dankbaar aan:

'k Heb Jezus lief. Hij heeft Gods recht voldaan;
 Geen vloek der wet kan immermeer ons treffen,
 Wij mogen, 't hoofd blijmoedig opwaarts heffen,
 Zijn Middlaarsdood bracht ons verzoening aan.

Doch onder allen, die daar in feestelijke stemming nederzaten, was er toch één, die niet zong, niet dankte, één, wiens hart terneergebogen was onder het gewicht eener zware schuld. Onze vriend Willem van der Zee was wel opgegaan op den Paaschmorgen, maar de paaschzon scheen niet in zijn binnenste; en hoe zou hij dan het lied der hope en der blijdschap zingen? Van jongs af had hij grooten afkeer van liegen en onoprechtheid gehad; en zou hij dan, terwijl alles in hem zoo donker was, een geloofszang durven aanheffen? Neen, dat was hem onmogelijk! En daarom noch de Psalm, die de hope der heerlijkheid uitdrukt, noch het Gezang dat den dierbaren naam des Heilands verheerlijkt, kwam hem over de lippen.

Hij besefte het niet, de arme jongen, dat er onder die feestvierenden ook zooveelen waren, die even als hij gebukt hadden gegaan onder het gewicht hunner schuld, totdat zij leerden gelooven in Hem, die hun schuld had betaald, hun zonden had verzoend. Aan zijn rechterzijde zat een oud heer, met een zeer vriendelijk gelaat, en Willem hoorde hem zoo krachtig aanheffen: „'k Heb Jezus lief”, dat hij onwillekeurig ter zijde keek, en den blik nauwelijks kon afwenden van dat blijmoedig gezicht, waarop de vrede, die alle verstand te boven gaat, zijn stempel zoo zichtbaar had gedrukt.

Één oogenblik ontmoetten de oogen van den ouden man die van Willem, en meenende dat deze geen boek bij zich had, bood hij hem haastig het zijne, waarvoor Willem vriendelijk bedankte. Dit bracht even een kleine wolk op het gelaat van den ouden heer, maar dadelijk herstelde het zich, en zong hij weder naar hartelust mede. Toch was het alsof hij het voorgevallene niet vergeten kon, want onder het verdere gedeelte van den dienst zag hij nu en dan Willem met belangstelling aan, alsof hij de oorzaak trachtte te doorgronden van den droeven blik van diens oogen. Ook de nazang was niet in overeenstemming met Willems gemoedstoestand en toen hij andermaal zweeg, was het besluit van zijn buurman spoedig genomen. Onder het langzaam nittreden naar buiten bleef hij Willem ter zijde, en gewoon als

hij was om rechtstreeks op zijn doel af te gaan, tikte hij hem even op den arm en vroeg toen zacht, maar vriendelijk :

„Mag ik u eens een vraag doen, mijn jonge vriend ?”

„Zeker mijnheer !”

„Zeg mij eens, waarom hebt u vandaag met de gemeente niet medegezongen ?”

Was de vraag onbewimpeld, het antwoord was het niet minder. Vertrouwelijk de oogen tot den ouden heer opheffende, sprak Willem zacht: „Ik had het gaarne willen doen, maar ik durfde niet, mijnheer; ik geloof niet dat ik Jezus al lief heb.”

Er sprak zooveel oprechte droefheid uit den toon waarop Willem dat zeide, dat het hart van den ouden man geheel naar hem uitging. Hij zag hem aan met iets in zijn blik van dat gevoel, waarmede de Heiland der wereld eenmaal den rijken jongeling heeft aangezien, en dat zoo schoon is uitgedrukt in de woorden: „En Jezus, hem aanzieude, beminde hem.” Vriendelijk de hand op den schouder van Willem leggende, zeide hij daarom met aandoening: „Vrees niet, mijn vriend! Ik geloof, dat de Heer zijn hand op u gelegd heeft; belijd Hem uwe zonden, en er zal een tijd komen, dat gij nog eens heerlijk Paaschfeest zult vieren.”

Met een warmen handdruk dankte Willem hem voor die woorden, en daarna ging ieder zijns weegs. Maar wederom was het zaad des woords in den akker zijns harten geworpen, en een ziel door schuld gebogen is kostbare grond. Reeds nu waren die woorden balsem voor den bedroefden jongeling, die waarlijk wel troost noodig had. Ach, wat was hij zichzelf tegengevallen! Hij, die alles wilde zijn voor zijn moeder en de kinderen, hij was een hater van zijn broeder geworden, en onophoudelijk moest zijn hart hem veroordeelen. Menigmaal wenschte hij dat hij maar niet zooveel teksten had geleerd, want telkens kwam hem er een in de gedachten, die een vonnis voor hem bevatte. Dan klonk het daarbinnen: „Die zijn broeder haat, is een doodslager”, en dan weder: „die zijn broeder haat, is in de duisternis”. Op een anderen tijd ontzoonk hem alle moed als hij gedachtig werd aan het woord: „Indien iemand zegt: ik heb God lief, en haat zijn broeder, die is een leugenaar. Want die zijnen broeder niet liefheeft, dien hij gezien heeft, hoe kan hij God liefhebben, dien hij niet gezien heeft?”

Was het dus wonder, dat de woorden van den ouden heer hem tot troost waren? Als al deze pijnlijke gedachten het bewijs waren dat de Heer zich met hem bezig hield, zou het dan nog niet eenmaal goed uitkomen? O, hoe vurig hoopte hij dit, hoe verlangde hij van dien drukkenden last bevrijd te worden!

Voor de eerste maal na het vertrek van Karel zag zijn moeder

weder iets van den ouden glimlach op zijn gelaat, en ook zijn stem klonk vroolijker dan voorheen. Zij dankte daarvoor God en greep moed; want ach! in den laatsten tijd, had haar geloof menigmaal gewankeld, en zij had bitterder tranen geschreid, dan zelfs bij den dood van haar man. Van Karel had zij geen enkele tijding nog vernomen, en schoon Willem met juistheid altijd wist te vertellen waar het schip was aangekomen en wanneer het weder vertrokken was, van haar kind vernam zij niets.

Ook was het alsof na zijn vertrek de voorspoedszon haar hnisje niet meer bescheen. Nog nimmer waren de verdiensten zoo gering geweest, en Willem had door gebrek aan werk ook menigmaal moeten verzuimen. Daarbij miste zij zijn bemoedigende woorden; hij was zoo stil, zoo in zich zelf gekeerd, en wat zij ook beproefde, zij kon hem niet helpen.

Eens, toen hij weder zoo bekonmerd voor zich zat te kijken, nam zij plotseling zijn hoofd tusschen haar handen, en hem met innige teederheid in het gelaat ziende, zeide zij: „Wim, Wim, wanneer zal je toch eens weder mijn „Troost” wezen; je kijkt tegenwoordig zoo bedrukt.”

„Ach, moeder!” kermde hij bijna, en vrouw van der Zee kon niet weten, dat zij hem tot in het diepst zijner zielschokte door deze eenvoudige herinnering aan zijns vaders woorden.

De zomer, die op bovengenoemd Paascheest volgde, was de moeilijksste, dien vrouw van der Zee na den dood van haar man nog beloofd had. Willem moest gedurig verzuimen door gebrek aan werk, en met haar handel wilde het ook niet te best vlotten. Bovendien was de tijd van Karels afwezigheid reeds tot maanden geklommen en nog had hij niets van zich laten hooren. Onder dit leed ging de moeder zeer gebukt, maar zorgvuldig verbergde zij haar droefheid voor Willem en de andere kinderen. Eerst dan als zij met haar mand gewapend buiten voortliep, overdacht zij meer dan ooit het lot van haar kind; en dan gebeurde het vaak, dat de lieden bij wie zij gewoon was haar koopwaar te slijten, uit medelijden de reden van haar droefheid ter sprake brachten, en haar gedurig vroegen of zij reeds bericht had van haar zoon. Meestal waren het moeilijke vertroosters, want de meesten van hen hadden iets dergelijks ondervonden, en altijd was het daarop uitgelopen, dat men na eenigen tijd den dood van den afwezige had vernomen. Als men aan zulk een slot kwam, greep vrouw van der Zee haastig haar mand, en was in het volgende oogenblik verdwenen, terwijl zij opnieuw het besluit nam, om al haar leed den Heere te klagen.

Zoo was de maand Augustus in het land gekomen en tegen het einde Jaarvan begon Willem zich onlustig en onwel te gevoelen, zoodat hij weldra genoodzaakt was, het werk op te geven.

De dokter, dien hij raadpleegde, oordeelde, dat zijn krachten reeds lang door koorts ondermijnd waren, en het weleenigen tijd zou duren, eer hij er weder boven op was. Versterkende middelen en rust, dat zou baten; en met die boodschap moest Willem zich vergenoegen.

Nu brak de tijd van zorg en kommer eerst recht aan, en Willem, die juist in den laatsten tijd zich weder wat vroolijker gestemd gevoelde, boog zich dieper dan ooit neder. Zwakte des lichaams brengt ook vaak een mist over de ziel, en de bezorgdheid over het lot van zijn broeder keerde met groote kracht terug, en thans was het alsof geen enkele lichtstraal zijn donkeren nacht bescheen.

Eenige weken achtereen waren de inkomsten ontoereikend voor de behoeften van het gezin, en achteruitgang moest hiervan het gevolg zijn. Het duurde dan ook niet lang of vrouw van der Zee verliet op zekeren dag haar woning met de bewustheid, dat zij het laatste stuk brood had rondgedeeld, waarvan zij zelf bijna niets had bekomen, terwijl Willem zonder een enkelen cent in huis was achtergebleven.

Als nu de verkoop maar eens goed wilde vloten, dan zou zij zoo spoedig mogelijk huiswaarts keeren. Doch— overal had men het dien dag te druk om naar haar aanbiedingen te luisteren. Reeds strekte zij haar tocht verder uit dan gewoonlijk en nog had zij niets ontvangen, dat van eenige beteekenis was. Eindelijk moest zij aan terugkeeren denken, en dus zette zij haar koers naar huis, zonder antwoord te kunnen geven op de vraag: „wat zullen wij eten, wat zullen wij drinken?”

Had de Heer haar nu werkelijk verlaten en gedacht Hij zich harer niet meer? Was er dien dag geen aanhoudend gebed opgegaan tot den troon der genade om hulp en uitkomst, en luisterde Hij, die, naar zijn woord getuigt, zelfs let op het gekir der jonge duiven, luisterde Hij niet meer naar de stem van zijn bedroefd kind? Daar begon het scheepje van haar geloof te slingeren, want een stem fluisterde haar toe: „Gewis de Heer heeft vergeten genadig te zijn. Hij heeft immers ook uw gebed niet verhoord om bericht van uw kind”

Vrouw van der Zee was op dit oogenblik bepaald in nood. Zij dreigde te verzinken, en eenige oogenblikken was zij ten prooi aan zulk een angst en droefheid, dat het zeer duidelijk op haar gelaat te lezen stond. Het ontging zelfs de aandacht niet van den boer, die op zijn wagen zittende haar voorbijreed om huiswaarts te gaan. Hij kende de koopvrouw, zoo als zij genoemd werd, zeer goed; en zoo goed en zou

kwaad als het onder het voortrijden kon, keek hij haar nog eenige oogenblikken na, totdat zij door een kromming van den weg aan zijn oog onttrokken werd. Toch kon hij haar bedrukt gelaat niet vergeten, en deze man, die een waar Christen was, meende dat de Heer hem hierin icts te zeggen had. Hij dacht er over, dat zij weduwe was, en nu herinnerde hij zich plotseling een oud gedicht, dat hij in zijn jeugd vaak gelezen had, waarin deze regels voorkwamen:

Ach, weduwen zitten soms dieper in nood,
Dan menige menschen wel weten.

Nu was hij er zeker van, dat hij wist wat haar scheelde; haastig greep hij in den zak en onderzocht wat daarin verborgen was. Onder meer groot en klein geld vond hij ook een tienguldenstuk, en ofschoon hij juist aan zijn huis gekomen was, keerde hij plotseling om, en reed vrouw van der Zee achterop om haar dit geldstuk te schenken.

Op een kwartier afstands van de stad haalde hij haar in, daar zij juist eenige oogenblikken plaats had genomen op een korten breeden steenen paal, die daar aan den weg stond. Zij had behoefte gevoeld aan rust, want het was haar alsof haar voeten den gewonen dienst zouden weigeren, en zij schier bezwijken zou onder het gewicht van haar leed. Half verstomd van verdriet zag zij den wagen nader komen, en eerst toen hij vlak voor haar omkeerde, en de boer daarna van den wagen afklom, keek zij met bevreemding op. Nog meer verbaasde het haar, toen hij in een oogwenk voor haar stond, en tot haar zeide: „Vrouw, ik geloof, dat gij in nood zijt; de Heer zegt mij, dat ik je helpen moet.” Met één wierp hij het tienguldenstuk in haar schoot, sprong op zijn wagen, en was in het volgende oogenblik verdwenen.

„O mijn God! heb dank!” dat waren de eerste woorden, die vrouw van der Zee ontsnapt, nog voor zij in een stroom van vreugdetranen losbrak. Haastig haar mand te grijpen was het werk van een oogenblik, en geen vermoeienis meer kennende, snelde zij heen, om haar geliefd kind met die nitkomst te verblijden.

En waarlijk, hij had die blijdschap hoog noodig. Had de moeder een zwaren dag doorgebracht, niet minder Willem, die zwak en moedeloos te huis was gebleven. In uren van gedwongen overpeinzing kan er heel wat in een menschenhart omgaan, en dat ondervond ook hij. Angstige, kommervolle gedachten bestormden zijn ziel, en toen eindelijk de middag aanbrak, klom zijn angst ten top. Was hij eerst in vrees geweest over zijn broeder, nu was hij weder bezorgd over zijn moeder, daar hij zich herinnerde, dat zij niets had ge-

bruikt, vóór zij heenging. O, als haar eens iets overkwam, wat zou hij toch beginnen. Dáár rees op eenmaal het beeld voor zijn geest van dien ouden heer uit de kerk, en opnieuw hoorde hij zich de woorden toefluisteren: „Vrees niet, mijn vriend, belijd den Heer uwe zonden, en gij zult nog eens vroolijk Paaschfeest vieren.”

Zou dat mogelijk zijn, zou hij nog eens vroolijk en blijde kunnen worden? Willem kon zich dit haast niet voorstellen. In langen tijd had hij zich niets kunnen herinneren van hetgeen hij in vroeger tijd had geleerd, dat hem eenigszins moed gaf; maar zie, in den donkersten nacht gebiedt de Heer, dat er licht zal komen. Zoo ook geschiedde het hier. Een lang vergeten tekst kwam in zijn gedachten op, en half onbewust van hetgeen hij deed, stamelde hij, alsof hij nog een schoolknaap was: „Maar gij, wanneer gij bidt, ga in uwe binnenkamer en uwe deur gesloten hebbende bid uwen Vader, die in het verborgene is, en uw Vader, die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden.”

Gehoorzaam als een kind volbracht Willem dit bevel. Hij sloot de deur knielde neder, en wat daarna gehoord werd, vernam niemand dan God alleen.

Hoelang hij geleden, geworsteld en gebeden had, wist Willem niet; maar dit is zeker, dat een krachtig schellen aan de voordeur hem deed opschrikken. Haastig opende hij de deur, meenende dat zijn moeder reeds thuis was gekomen; maar in stede daarvan stond de postbode op de stoep, met een grooten brief in de hand, waarvoor hij vier-en-twintig stuivers eischte.

Barmhartige hemel! De lang verboide brief en geen cent in huis om hem te betalen! Willem wist geen raad, en den brief in de hand nemende, keerde hij dien om en om, zonder te weten wat hij doen moest. Maar hij moest handelen, de postbode werd reeds ongeduldig, en terwijl hij haastig alles door elkaar prevelde, als: „moeder . . . niet thuis . . . geld meegenomen,” liep hij snel naar een der bureu, die een winkeltje deed en vroeg hem, half bevende en beschaamd: „Och, buurman, kunt u mij ook even vier-en-twintig stuivers leenen? Moeder is niet thuis, en nu komt er een brief. Ik zal het dadelijk terug brengen als zij komt.”

De man zocht langzaam en bedaard eenige dubbeltjes bij elkander, tot groot beproeving van Willem, die als op gloeiende kolen stond. Eindelijk had hij het geld in de hand, gaf het aan den bode, die al mooi donker keek om het lange wachten, en stormde toen naar binnen met dien kostelijken schat in de hand. Hij kon het niet nalaten, dien

brief aan het hart te drukken, en half met tranen te roepen: „o Heer, heb dank, heb dank, heb dank!”

Nu bekeek hij zorgvuldig het adres, dat naar zijn moeder was gericht. Neen, hij zou den brief niet openen, al brandde hij ook van verlangen naar den inhoud. Zij zou wel aanstonds komen, over een half uur was zij zeker thuis, en dan zouden zij samen lezen alles wat er in stond. O, als er nu eens iets in stond dat van de oude boosheid tegen hem getuigde? Willem dacht dat hij dat niet zou kunnen dragen. Maar hij wilde vertrouwen en niet vrezen; had hij niet zoo straks nog geloofd, dat de Heer zijn schuld had vergeven!

Nooit had een half uur hem zoo lang geduurd als dien middag, en toen het voorbij was, kon hij het in huis niet langer houden, maar vatte post in de huisdeur. Soms liep hij een paar maal voor het huis op en neder, altijd met den brief in de hand, gereed om dien bij de eerste verschijning zijner moeder in de hoogte te houden.

Wij weten reeds, dat vrouw van der Zee dien dag geruimen tijd later te huis zou komen, en toen er ruim een uur verstreken was, keerde de angst bij Willem een oogenblik terug. Nog een poosje toefde hij buiten en wilde juist binnengaan, toen hij de welbekende gedaante met de mand aan den arm, haastig de straat zag inkomcn.

Nauwelijks had zij haar huisje in het oog of met verbazing riep zij half luide nit: „Wat is dat? Is dat Willem die zoo wuift?” Sneller en sneller werd haar stap, en eindelijk zag zij dat hij een klein papier in de hand hield. Nog eenige schreden, en zij had ontdekt wat het was, dat hij haar toonde. „Een brief! o Heer, een brief van mijn kind” juichte zij, en zoo snel haar voeten konden loopen, kwam zij nader en bereikte buiten adem haar huisje.

Zou iemand onder woorden kunnen brengen de vreugde, die moeder en zoon in de volgende oogenblikken smaakten? Hij, toen hij haar den brief toonde; zij, toen zij hem het tienguldenstuk liet zien? Neen, daarvoor schieten woorden te kort. Dit is zeker, dat zij eerst geruimen tijd daarna weder in hun gewone doen konden geraken, en met innige ontroering de leidingen Gods samen konden bespreken.

De brief behelsde alles wat het moederhart verlangen kon, en zelfs stelde hij Willem niet te leur. Telkens en telkens moest hij nog eens worden overgelezen, en van lieverlede kregen zij een helder begrip van alles wat Karel hun mededeelde. Uit iederen regel sprak een innig verlangen naar huis en was het tevens merkbaar, dat het zeemansleven hem duchtig was tegengevallen, daar hij er in het geheel niet voor berekend was. In

den beginne was hij zeer ziek geweest, „en o,” schreef hij, „wat voelde ik mij toen ongelukkig en verlaten! Ik zou alles hebben willen geven, als ik de stem van Willem had kunnen hooren, om mij eens duchtig te beknorren. Zeg hem, moederlief, dat hij het eens goed mag doen, als ik thuis kom. („Geen nood, beste jongen” voegde Willem hier tusschen, „ik zal veel te blij zijn als gij thuis komt.”) „Ik mocht nu”, zoo schreef Karel, „voor den kapitein ander werk doen, daar ik niet sterk genoeg was voor het matrozen-werk. U zult mij niet meer kennen, moeder, als ik thuis kom; ik ben nu een heele lange bleeke jongen, ik lijk niets op een zeeman, ik zie er geheel anders uit dan voordat ik heenging. Ik wou, dat ik van binnen ook naar anders was, of dat ik mij zelf maar wat beter kon maken, dan zou ik u zeker al het verdriet vergoeden, dat ik u heb aangedaan. Ik weet wel wat u doen zult, moedertje! U zult stellig voor mij bidden, als u mijn brief hebt gekregen; nu, dat is goed. Toen ik ziek was, dacht ik aldoor: „nu doet moeder het zeker ook”, want telkens dacht ik aan die preek, die ik met u gehoord heb over den storm op zee. Ik dacht, dat de Heer naar mij niet toe zou komen, omdat ik zoo slecht was geweest; maar Hij heeft mij toch zeker wel eens opgezocht; want soms was het als of ik een vriendelijk gezicht zag, dat naar mij keek, en ik droomde dikwijls dat Hij op de golven wandelde.

„Over drie maanden hoop ik thuis te komen. Komt u allen naar mij zien als het schip binnen komt? Ik zal wel met mijn muts zwaaien, anders zult u mij stellig niet kennen.”

Welke moeder zou nog meer kunnen verlangen, dan zulk een brief? Zij begreep, dat haar kind een harde les had geleerd, en Karel had gelijk: moeder gedacht hem vuriger dan ooit in al haar gebeden.

Hoe Willem te moede was, laat zich nauwelijks beschrijven. Nu de grootste vreugde op de grootste droefheid was gevolgd, was zijn hart een tijdlang vervuld met diepen eerbied voor Gods wonderbare leidingen, die hem toch ook zoo innig gelukkig maakten. De zon brak door de nevelen heen, en sedert het oogenblik, dat hij duidelijk de stem had vernomen: ga heen, uwe zonden zijn u vergeven, vreesde hij niet meer, maar nam de vrede zijns harten hand over hand toe.

Het is Februari, en een der zonnigste dagen die totheden toe die maand had opgeleverd. Vroegtijdig is vrouw van der Zee ontwaakt en geen tien minuten later was het gansche gezin op de been, terwijl op ieders gelaat groote vreugde te lezen

stond. Had men een jaar geleden met droefheid kunnen zingen:

En de zoon ging henen,

thans was men aan den regel gekomen:

En de zoon kwam weder.

Ja, dat zou heden geschieden. Eer men hem nog op zijn eersten brief een antwoord had kunnen zenden, was de tijding reeds gekomen, dat het schip weldra in het vaderland kon zijn, en gisteren was Willem met de blijde tijding thuis gekomen, dat het schip reeds den volgenden dag de stad zou naderen. Hoe vroolijk maakten zij zich allen voor den tocht gereed, en niet zonder nieuwsgierigheid vroegen zij elkander af wat Karel toch wel zou zeggen van de veranderingen, die in het huisje hadden plaats gevonden; want, schoon er na de ontvangst van den eersten brief slechts enkele weken waren verlopen, zoo was er toch in dien tijd veel goeds tot stand gekomen. Voor een gedeelte van de tien gulden, die vrouw van der Zee van den boer had gekregen, kocht Willem eenige planken aan, en terwijl hij langzaam weder sterker werd, had hij den winkelopstand in orde gemaakt, dien hij zich zoo lang voor den geest had getooverd. De reeds vervaardigde voorwerpen kregen nu allen een plaats en werden op het voordeeligst uitgesteld, tot niet geringe vreugde van den makor, die spoedig eenige klanten kreeg, die hij bedienen kon.

De bureu verklaarden, dat in hun buurt juist behoefte was aan een dergelijk klein verkoophuis; en al zeer spoedig was Willem in staat allerlei zaakjes aan te schaffen, die men gedurig kwam vragen. Nu was hij in zijn schik. De verloren krachten kwamen bij den dag aan, tot groote vreugde der zijnen, die hem in den laatsten tijd meer dan ooit liefhadden.

Wel keken de bureu verbaasd op, dat op bovengemelden Februaridag het winkeltje gesloten bleef; maar — heden was het feest, zei Willem, en dus kon er evenmin als des Zondags, verkocht worden. Om tien uur vertrokken zij allen en ondernamen den tocht naar het andere gedeelte der stad.

Dáár stonden zij uren achtereen te turen in de verte, of het schip ook nader kwam. Een oud zeeman, die een klein huisje, aan het water gelegen, bewoonde, kreeg medelijden met hen, en bood recht vriendelijk hun een plaatsje aan in zijn kamertje, waar zij door het raam het schip konden zien komen. Dat dit gretig werd aangenomen, laat zich begrijpen. Alleen Willem bleef buiten uitkijken en liep gedurig met den ouden zeeman heen en weder. Eindelijk klonk het gejuich: „Daar komt het schip!” waarop allen naar buiten snelden om zoo goed mogelijk te kunnen zien.

Zie, daar staan zij, moeder met de zusjes en Willem achter hen over allen heen kijkende, allen met de hand boven de oogen

turende naar dien eenen, dien zij zochten en zoo innig liefhadden. Op het schip is het een loopen en draven van belang; maar niemand schijnt naar hen uit te zien. Nader en nader komt het groote gevaarte, reeds kunnen zij de lieden goed onderscheiden; maar Karel was er niet bij. Nauwelijks was het schip echter geheel en al duidelijk zichtbaar of een lange bleeke jongeling drong vooruit, keek langs de verschansing en zijn zoekend oog had aanstonds de geliefden ontdekt. Zoodra Willem hem ontdekte, sloop er iets van het gevoel in zijn hart, waarmede de vader in de gelijkenis naar den verloren zoon uitzag, en ook hij „zag hem en werd innerlijk met ontferming bewogen.” Dat was niet meer de finke blozende knaap, dien hij eenjaar geleden nauwelijks de hand wilde reiken; hij zag een broeder terug, die gewis veel moest hebben doorgemaakt om zoo te kunnen veranderen. Een jaar geleden zou Karel luide zijn herkenning hebben te kennen gegeven; nu zwaaide hij, ja, even met de muts, ten teeken dat hij het was, maar, het was niet de levendigheid van voorheen, zoo meende Willem althans. Waarheid was, dat in Karels hart het oude schuldgevoel boven kwam en hij eigenlijk ook nog niet wist hoe Willem hem zou ontvangen. Gelukkig, dat Willem dit bedacht, en daarom was hij thans de eerste die zijn vroolijkheid te kennen gaf.

De pet van het hoofd nemende, zwaaide hij nu het welkom toe; en nauwelijks had Karel dit gezien, of hij beantwoordde dien groet met hetzelfde gebaar, terwijl een vroolijk, „dag moeder,” „dag Willem,” over het water hun tegenklonk.

Een half uur later bracht een klein schuitje hem aan wal, en een oogenblik daarna lag hij snikkend in moeders armen.

Alles was vergeven en vergeten, en tot groote vreugde der meisjes haalde Willem een rijtuig, dat eenige oogenblikken later het gelukkige gezin in triumf huiswaarts voerde.

Het is wederom Paaschfeest, dat dit jaar juist met de viering van het Heilig Avondmaal samenviel. In de kerk, van welke wij reeds vroeger spraken, bleef geen plaatsje onbezet. want ook de nieuwe leden der gemeente zouden voor de eerste maal aan de tafel des Heeren aanzitten. De oude heer, met wien wij reeds vroeger kennis maakten, was langen tijd ziek geweest en heden vergunde de Heer hem in dubbele mate feest te vieren; zoodat hij zich gaarne schaarde bij hen

die den dood des Heeren verkondigen, totdat Hij komt.

Daar aan de eerste tafel geen plaats meer was, bleef hij wachten op de tweede, en intusschen traden ook de nieuwe leden naderbij; sommigen moedig en kalm, anderen bevende en ontroerd. Met belangstelling liet hij den blik gaan over die jeugdigen van jaren, toen op eenmaal zijn oog met blijde vervoering bleef rusten op een jongmensch, dat zich eenigszins in de achterhoede hield, en eerbiedig luisterde naar de bemoedigende woorden van den predikant. Geen oogenblik twijfelde hij of dat was dezelfde persoon, dien hij een jaar te voren gesproken had, en die hem zoo oprecht zijn gebrek aan liefde tot den Heer had beleden. Zou hij thans een heerlijk Paaschfeest vieren?

Hij kon er bijna niet aan twijfelen, en vast besloot hij hem thans in het oog te houden, opdat hij hem nader mocht leeren kennen.

Toen de bediening van het Avondmaal was afgelopen, werd den jongen leden verzoekt de keuze huns harten ook aan dezen disch te herhalen, door met elkander het lied aan te heffen :

Wij willen needrig Gode leven,

U volgen waar Gij ons geleidt, enz.

Hoe verheugd was de oude man, toen hij Willem gade sloeg en zag hoe blijmoedig hij thans medezong. Geen twijfel bleef hem thans meer overig, of de Heer zijn gebed had verhoord, en hij had er een voorgevoel van, dat dit een heerlijk feest voor hem zou worden.

Nog anderen in het kerkgebouw sloegen Willem gade. Schuin tegenover hem zat zijn geliefde moeder, die heden een blijdschap smaakte, zooals Hanna in den ouden dag, toen zij haar zoon, haar eersteling, den Heere voorstelde. Geen moeder gevoelt zich rijker, dan zij, die weet dat haar kinderen bij aanvang de voeten hebben gezet op den weg des levens, dien zij zelf reeds lang betrad; en mocht vrouw van der Zee op dezen zegen niet van harte hopen?

In den hoek eener hooge bank verscholen, zagen de donkere oogen van Karel met niet minder belangstelling op Willem neder. Schoon hij de blijdschap niet kon beseffen, die Willem smaakte, toch had hij reeds geleerd die als een kostelijke zaak te beschouwen, die evenwel, zoo dacht hij, voor hem te groot, te onbereikbaar was. Nu en dan zag hij Willem met welgevallen aan, en als hij zich dan niet zonder droefheid te binnen bracht, hoe onvriendelijk hij dien goeden broeder vroeger had bejegend, dan dacht hij er ook tevens met blijdschap aan, hoe hij dit thans trachtte te vergoeden. Voor zijn

opgespaarde geld was het pak gekocht, dat Willem thans zoo deftig stond, en sedert deze hem eens in vertrouwen had medegedeeld wat hij aan vader had beloofd vóór zijn sterven, kon hij zich ook boter zijn handelingen verklaren. Juist dit vertrouwen bracht de broeders nader tot elkander, en Karol was nu besloten, hem in alles spoedig terzijde te staan. Reeds had hij zich met vlijt op de winkelzaken toegelegd, en de klanten werden gaarne bediend, door dien vluggen vroolijken jongen, die nieuw leven en vroolijkheid in huis had aangebracht.

Als de zomer voorbij is, dan gaat moeder niet meer met de mand uit, dat hadden de zoons nu reeds besloten en de zaken gingen zóó vooruit, dat daartoe ook best kon worden overgegaan.

Onder deze omstandigheden werd de viering van het Paaschfeest met vreugde te gemoet gezien, en de oude heer zag zijn profetie volkomen vervuld. Willem van der Zee geloofde in de vergeving zijner zonden, en kon van harte belijden, dat hij „needrig Gode wilde leven”.

Bij het verlaten van het kerkgebouw voelde Willem wederom een zacht tikje op den arm. Hij keek haastig om; en wie schetst zijn vreugde, toen hij zijn ouden vriend naast zich zag staan? Nu mocht hij hem niet weder zoo spoedig verlaten, en recht gaarne vergezelde hij Willem en de zijnen naar hun eenvoudige woning. Daar gekomen, maakte men samen den Naam des Heeren groot en in zijn gemeenschap werd een band der vriendschap gelegd, die vele gelukkige uurtjes voor de weduwe en haar kinderen met zich bracht. Gewis zal iedereen begrijpen, dat vrouw van der Zee niet in gebreke bleef haar nieuwen vriend veel over Willem te spreken, van wien zij het goede getuigenis gaf, dat hij in alle opzichten na den dood zijns vaders was geweest:

„MOEDERS TROOST”.

